

॥ तैत्तिरीय संहिता ॥

॥ पञ्चमः प्रश्नः ॥

॥ तैत्तिरीयसंहितायां प्रथमकाण्डे पञ्चमः प्रश्नः ॥

देवा॒सुराः संय॑त्ता आस॒न् ते दे॒वा विज॑यमु॒पय॑न्तोऽग्नौ
वा॒मं वसु॑ सं न्य॑दधते॒दमु॑ नो भविष्यति॒ यदि॑ नो जे॒ष्यन्तीति॑
तद॒ग्निर्न्य॑कामयत् तेनापा॑क्रामत् तद्दे॒वा विजित्या॑वरु॒रुत्स॑माना
अन्वा॑यन् तद॒स्य सह॑साऽदि॒त्सन्त॑ सौऽरोदी॒द्यदरो॑दीत् तद्बु॒द्रस्य॑
रु॒द्रत्वं यद॑श्व॒शीय॑त् तद् (१)

र॑ज॒त॒ हिर॑ण्यमभवत् तस्मा॑द्रज॒त॒ हिर॑ण्यमदक्षि॒ण्यम॑श्रुज॒
हि यो ब॒र्हिषि॑ ददाति पुराऽस्य॑ संवत्स॒राद्बृ॑हे रु॒दन्ति॑ तस्मा॑द्ब॒र्हिषि॑
न दे॒य॒ सौऽग्नि॑र॒ब्रवी॑द्वा॒ग्यंसा॒न्यथ॑ व इ॒दमि॑ति पुनरा॒धेयं॑ ते
के॒वल॑मित्य॑ब्रुवन्ब्रुवत् खलु स इत्य॑ब्रवी॒द्यो म॑द्दे॒वत्य॑म॒ग्निमा॑दधाता
इति॑ तं पू॒षाऽऽध॑त्ते तेन॑ (२)

पू॒षाऽऽध॑र्नोत् तस्मा॑त् पौ॒ष्णाः प॒शव॑ उच्यन्ते तं त्वष्टाऽऽध॑त्ते
तेन॑ त्वष्टाऽऽध॑र्नोत् तस्मा॑त् त्वा॒ष्ट्राः प॒शव॑ उच्यन्ते तं मनुराऽध॑त्ते
तेन॑ मनुराध॑र्नोत् तस्मा॑न्मान॒व्यः प्र॒जा उच्यन्ते॑ तं धा॒ताऽऽध॑त्ते तेन॑
धा॒ताऽऽध॑र्नोत्संवत्स॒रो वै धा॒ता तस्मा॑त्संवत्स॒रं प्र॒जाः प॒शवो॑ऽनु प्र
जा॑यन्ते य एवं पुनरा॒धेय॑स्यर्द्धिं वेद॑- (३)

ध्रोत्येव योऽस्यैव बन्धुतां वेद बन्धुमान् भवति भागधेयं वा
 अग्निराहित इच्छमानः प्रजां पशून् यजमानस्योपं दोद्रावोद्वास्य
 पुनरा दधीत भागधेयेनैवैनं समर्धयत्यथो शान्तिरेवास्यैषा
 पुनर्वस्वोरा दधीतैतद्वै पुनराधेयस्य नक्षत्रं यत्पुनर्वसू स्वायामेवैनं
 देवतायामाधाय ब्रह्मवर्चसी भवति दुर्भेरा दधात्ययांतयामत्वाय
 दुर्भेरा दधात्यद्ध्य एवैनमोषधीभ्योऽवरुध्याऽऽधत्ते पञ्चकपालः
 पुरोडाशो भवति पञ्च वा ऋतव ऋतुभ्य एवैनमवरुध्याऽ-
 ऽधत्ते॥ (४)

अशीयत् तत् तेन वेदं दुर्भेः पञ्चविंशतिश्च॥ [१]

परा वा एष यज्ञं पशून् वपति योऽग्निमुद्वासयते पञ्चकपालः
 पुरोडाशो भवति पाङ्क्तो यज्ञः पाङ्क्तः पशवो यज्ञमेव पशून् व रुन्धे
 वीरहा वा एष देवानां योऽग्निमुद्वासयते न वा एतस्य ब्राह्मणा
 ऋतायवः पुराऽन्नमक्षन् पङ्क्तौ याज्यानुवाक्या भवन्ति पाङ्क्तो यज्ञः
 पाङ्क्तः पुरुषो देवानेव वीरं निरवदायाग्निं पुनरा (५)

धत्ते शताक्षरा भवन्ति शतायुः पुरुषः शतेन्द्रिय आयुष्येवेन्द्रिये
 प्रति तिष्ठति यद्वा अग्निराहितो नर्ध्यते ज्यायो भागधेयं
 निकामयमानो यदाग्नेयं सर्वं भवति सैवास्यर्धिः सं वा
 एतस्य गृहे वाक् सृज्यते योऽग्निमुद्वासयते स वाचः सः सृष्टां
 यजमान ईश्वरोऽनु पराभवितोर्विभक्तयो भवन्ति वाचो विधृत्यै
 यजमानस्यापराभावाय (६)

विभक्तिं करोति ब्रह्मैव तदकरुपांशु यजति यथा वामं वसु
विविदानो गूहति तादृगेव तदग्निं प्रति स्विष्टकृतं निराह यथा
वामं वसु विविदानः प्रकाशं जिगमिषति तादृगेव तद्विभक्तिमुक्त्वा
प्रयाजेन वर्षद्वारोत्यायतनादेव नैति यजमानो वै पुरोडाशः पशवं
एते आहुती यदभितः पुरोडाशमेते आहुती (७)

जुहोति यजमानमेवोभयतः पशुभिः परि गृह्णाति कृतयजुः
सम्भृतसम्भार इत्याहुर्न सम्भृत्याः सम्भारा न यजुः कर्तव्यमित्यथो
खलु सम्भृत्या एव सम्भाराः कर्तव्यं यजुर्यज्ञस्य समृद्धौ
पुनर्निष्कृतो रथो दक्षिणा पुनरुत्स्यूतं वासः पुनरुत्सृष्टोऽनुद्वान्
पुनराधेयस्य समृद्धौ सप्त तै अग्रे समिधः सप्त जिह्वा इत्यग्निहोत्रं
जुहोति यत्रयत्रैवास्य न्यक्तं तत (८)

एवैनमव रुन्धे वीरहा वा एष देवानां योऽग्निमुद्वासयते
तस्य वरुण एवर्णयादाग्निवारुणमेकादशकपालमनु निर्वपेद्यं
चैव हन्ति यश्चास्यर्णयात्तौ भागधेयेन प्रीणाति नाऽऽर्तिमाच्छति
यजमानः॥ (९)

आऽपराभावाय पुरोडाशमेते आहुती ततः पद्विंशच्च॥ [२]

भूमिर्भूम्रा द्यौर्वरिणाऽन्तरिक्षं महित्वा। उपस्थे ते देव्यदिते-
ऽग्निमन्नादमन्नाद्यायाऽऽदधे॥ आऽयं गौः पृश्निरक्रमीदसनन्मातरं
पुनः। पितरं च प्रयन्त्सुवः॥ त्रिंशद्धाम वि राजति वाक्पतङ्गाय

शिश्रिये। प्रत्यस्य वह द्युभिः॥ अस्य प्राणादपानत्यन्तश्चरति रोचना।
व्यख्यन्महिषः सुवः॥ यत् त्वा (१०)

क्रुद्धः परोवप मन्युना यदवर्त्या। सुकल्पमग्रे तत्
तव पुनस्त्वोद्दीपयामसि॥ यत् ते मन्युपरोप्तस्य पृथिवीमनु
दध्वसे। आदित्या विश्वे तद्देवा वसवश्च समाभरन्॥
मनो ज्योतिर्जुषतामाज्यं विच्छिन्नं यज्ञं समिमं दधातु।
बृहस्पतिस्तनुतामिमं नो विश्वे देवा इह मादयन्ताम्॥ सप्त ते
अग्रे समिधः सप्त जिह्वाः सप्त (११)

ऋषयः सप्त धाम प्रियाणि। सप्त होत्राः सप्ताधा त्वा यजन्ति सप्त
योनीरा पृणस्वा घृतेन॥ पुनरूर्जा नि वर्तस्व पुनरग्र इषाऽऽयुषा।
पुनर्नः पाहि विश्वतः॥ सह रय्या नि वर्तस्वाग्रे पिन्वस्व धारया।
विश्वप्स्त्रिया विश्वतस्परि॥ लेकः सलेकः सुलेकस्ते न आदित्या
आज्यं जुषाणा विंयन्तु केतः सकेतः सुकेतस्ते न आदित्या आज्यं
जुषाणा विंयन्तु विवस्वाः अदितिर्देवजूतिस्ते न आदित्या आज्यं
जुषाणा विंयन्तु॥ (१२)

त्वा जिह्वाः सप्त सुकेतस्ते नृस्योदश च॥ [३]

भूमिर्भूम्ना द्यौर्वरिणेत्याहाऽऽशिषैवैनमा धत्ते सर्पा वै
जीर्यन्तोऽमन्यन्त स एतं कसर्णीरः काद्रवेयो मन्त्रमपश्यत्
ततो वै ते जीर्णास्तनूरपाघ्नत सर्पराज्ञिया ऋग्भिर्गार्हपत्यमा

दधाति पुनर्नवमेवैनमजरं कृत्वाऽऽधत्तेऽथो पूतमेव पृथिवीमन्नाद्यं
नोपानमृत्सैतं (१३)

मन्त्रमपश्यत् ततो वै तामन्नाद्यमुपानमृद्यत्सर्पराज्ञियां
ऋग्भिर्गार्हपत्यमादधात्यन्नाद्यस्यावरुद्धा अथो अस्यामेवैनं
प्रतिष्ठितमा धत्ते यत्वा क्रुद्धः परोवपेत्याहापहुत एवास्मै तत्
पुनस्त्वोर्द्धापयामसीत्याह समिन्ध एवैनं यत्ते मन्युपरोत्स्येत्याह
देवताभिरे- (१४)

वैनं सं भरति वि वा एतस्य यज्ञश्छिद्यते योऽग्निमुद्वासयते
बृहस्पतिवत्यर्चोपं तिष्ठते ब्रह्म वै देवानां बृहस्पतिर्ब्रह्मणैव यज्ञं
सं दधाति विच्छिन्नं यज्ञं समिमं दधात्वित्याह सन्तत्यै विश्वे देवा
इह मादयन्तामित्याह सन्तत्यैव यज्ञं देवेभ्योऽनु दिशति सप्त ते
अग्ने समिधः सप्त जिह्वा - (१५)

इत्याह सप्तसप्त वै सप्तधाऽग्नेः प्रियास्तनुवस्ता एवाव
रुन्धे पुनरूर्जा सह रय्येत्यभितः पुरोडाशमाहुती जुहोति
यजमानमेवोर्जा च रय्या चोभयतः परि गृह्णात्यादित्या वा
अस्माल्लोकादमुं लोकमायन्तेऽमुष्मिल्लोके व्यतृष्यन्त इमं लोकं
पुनरभ्यवेत्याग्निमाधायैतान् होमानजुहवुस्त आर्ध्वन् ते सुवर्गं
लोकमायन् यः पराचीनं पुनराधेयादग्निमादधीत स एतान्

होमांश्चुहयाद्यामेवाऽऽदित्या ऋद्धिमाध्वन् तामेवध्नोति॥ (१६)

एतमेव जिह्वा एतान् पञ्चविंशतिश्च॥ [४]

उपप्रयन्तो अध्वरं मन्त्रं वोचेमाग्रयै। आरे अस्मे च
शृण्वते॥ अस्य प्रत्नामनु द्युतं शुक्रं दुदुहे अहयः। पयः
सहस्रसामृषिम्॥ अग्निर्मूर्धा दिवः ककुत् पतिः पृथिव्या अयम्।
अपां रेतांसि जिन्वति॥ अयमिह प्रथमो धायि धातृभिर्होता
यजिष्ठो अध्वरेष्वीड्यः। यमप्रवानो भृगवो विरुरुचुर्वनेषु चित्रं
विभुवं विशेर्विशे॥ उभा वामिन्द्राग्नी आहुवध्या (१७)

उभा राधसः सह मादयध्वै। उभा दाताराविषां रयीणामुभा
वाजस्य सातयै हुवे वाम्॥ अयं ते योनिर्ऋत्वियो यतो जातो
अरोचथाः। तं जानन्नग्र आ रोहाथा नो वर्धया रयिम्॥ अग्र
आयूषि पवस् आ सुवोर्जमिषं च नः। आरे बाधस्व दुच्छुनाम्॥
अग्ने पवस्व स्वपा अस्मे वर्चः सुवीर्यम्। दधत्पोषं रयिं (१८)

मयि॥ अग्ने पावक रोचिषा मन्द्रया देव जिह्वया। आ देवान्
वक्षि यक्षि च॥ स नः पावक दीदिवोऽग्ने देवां इहाऽऽवह। उप
यज्ञं हविश्च नः॥ अग्निः शुचिं व्रततमः शुचिर्विप्रः शुचिः कविः।
शुचीं रोचत आहुतः॥ उदग्ने शुचयस्तव शुक्रा भ्राजन्त ईरते। तव
ज्योतीं ष्यर्चयः॥ आयुर्दा अग्नेऽस्यायुर्मै (१९)

देहि वर्चो॑दा अ॒ग्नेऽसि॒ वर्चो॑ मे देहि तनु॒पा अ॒ग्नेऽसि॒ तनु॑व॒
मे पा॒ह्य॒ग्ने यन्मे॑ त॒नुवा॑ ऊ॒नं तन्म॑ आ पृ॒ण चि॒त्रा॒वसो॑ स्व॒स्ति ते॑
पा॒रम॑शी॒येन्धा॑नास्त्वा श॒त५ हिमा॑ द्युमन्तः॒ समि॑धीमहि वय॑स्वन्तो
वय॑स्कृतं यश॑स्वन्तो यश॑स्कृतः॒ सुवी॑रा॒सो अदा॑भ्यम्। अ॒ग्ने
सप॒त्न॒दम्भ॑नं व॒र्षि॑ष्ठे॒ अधि॑ नाके॑॥ सं त्वम॑ग्ने सूर्य॑स्य वर्च॑साऽग॒थाः
समृ॑षी॒णाऽस्तु॑तेन॒ सं प्रि॒येण॒ धाम्ना॑। त्वम॑ग्ने सूर्य॑वर्चा अ॒सि सं
मामा॑युषा॒ वर्च॑सा प्र॒जया॑ सृज॥ (२०)

आहु॒वर्ध॑यै र॒यि मे॒ वर्च॑सा स॒प्तद॑श च॥ [५]

सं प॑श्यामि प्र॒जा अ॒हमि॑डं प्रज॑सो मान॒वीः। सर्वा॑ भवन्तु नो
गृ॒हे॥ अ॒म्भः स्था॒म्भो वो॑ भक्षीय॒ महः॑ स्थ॒ महो॑ वो भक्षीय॒ सहः॑ स्थ॒
सहो॑ वो भक्षीयो॒र्जः स्थो॑र्जं वो भक्षीय॒ रेव॑ती रम॑ध्वम॒स्मिँल्लोके॑-
ऽस्मिन् गो॑ष्ठे॒ऽस्मिन् क्षये॑ऽस्मिन् योना॑वि॒हैव॒ स्तेतो॑ माऽप॑ गात
ब॒ह्वीर्मे॑ भूयास्त (२१)

स॒ऋ॒ति॒सिं वि॒श्वरू॒पीरा॒ मो॒र्जा वि॒शाऽऽगौ॑प॒त्येनाऽ-
ऽरा॒यस्पो॑षेण सह॒स्रपो॑षं वः पु॒ष्यासं॒ मयि॑ वो रा॒यः श्रय॑न्ताम्॥
उप॑ त्वाऽग्ने दि॒वेदि॑वे दोषा॑वस्तर्धि॒या व॒यम्। नमो॑ भर॑न्त॒ एम॑सि।
राज॑न्तमध्व॒राणां॑ गो॒पामृ॑तस्य दी॒दिवि॑म्। वर्ध॑मान॒ऽस्वे दमे॑॥
स नः॑ पि॒तेवं॒ सून॑वेऽग्ने॒ सूपाय॑नो भ॑व। सच॑स्वा नः स्व॒स्तये॑॥
अ॒ग्ने (२२)

त्वं नो अन्तमः। उत त्राता शिवो भव वरूथ्यः॥ तं त्वा
 शोचिष्ठ दीदिवः। सुम्राय नूनमीमहे सखिभ्यः॥ वसुरग्निर्वसुश्रवाः।
 अच्छा नक्षि द्युमत्तमो रयिं दाः॥ ऊर्जा वः पश्याम्यूर्जा मा पश्यत
 रायस्पोषेण वः पश्यामि रायस्पोषेण मा पश्यतेडाः स्थ मधुकृतः
 स्योना माऽऽविशतेरा मदः। सहस्रपोषं वः पुष्यासं (२३)

मयि वो रायः श्रयन्ताम्॥ तथ्सवितुर्वरेण्यं भर्गो देवस्य
 धीमहि। धियो यो नः प्रचोदयात्॥ सोमान् स्वरेणं कृणुहि
 ब्रह्मणस्पते। कक्षीवन्तं य औशिजम्॥ कदा चन स्तरीरसि नेन्द्र
 सश्चसि दाशुषे। उपोपेन्नु मघवन् भूय इन्नु ते दानं देवस्य पृच्यते॥
 परिं त्वाऽग्ने पुरं वयं विप्रं सहस्य धीमहि। धृषद्वर्णं दिवेदिवे भेत्तारं
 भङ्गुरावतः॥ अग्ने गृहपते सुगृहपतिरहं त्वया गृहपतिना भूयासं
 सुगृहपतिर्मया त्वं गृहपतिना भूयाः शतं हिमास्तामाशिषमा शासे
 तन्तवे ज्योतिष्मतीं तामाशिषमा शासेऽमुष्मै ज्योतिष्मतीम्॥ (२४)

भूयास्त स्वस्तयेऽग्ने पुष्यासं धृषद्वर्णमेकान्रिःशच्च॥ [६]

अयंज्ञो वा एष योऽसामोपंप्रयन्तो अध्वरमित्याह
 स्तोममेवास्मै युनत्तुपेत्याह प्रजा वै पशव उपेमं लोकं
 प्रजामेव पशूनिमं लोकमुपैत्यस्य प्रत्नामनुद्युतमित्याह सुवर्गो
 वै लोकः प्रत्नः सुवर्गमेव लोकं समारोहत्यग्निर्मूर्धा दिवः
 ककुदित्याह मूर्धानं- (२५)

मेवैनं॑ समा॒नानां॑ करोत्यथो॑ देवलो॒कादे॒व म॑नुष्यलो॒के
प्रति॑तिष्ठत्ययमिह॑ प्रथ॒मो धा॑यि धा॒तृभिरि॒त्याह॑ मुख्यमेवैनं॑
करोत्यु॒भा वा॑मिन्द्रा॒ग्नी आ॒हुव॒ध्या इ॒त्याहौ॒जो ब॒लमे॒वाव॑ रुन्धेऽयं
ते योनि॑र्ऋ॒त्विय॑ इत्या॒ह प॒शवो॒ वै र॒यिः प॒शूने॒वाव॑ रुन्धे ष॒ड्विरु॑पं
तिष्ठते॒ षड्वा (२६)

ऋ॒तव॑ ऋ॒तुष्वे॒व प्रति॑ तिष्ठति ष॒ड्विरु॒त्तरा॑भिरु॒पं तिष्ठते॒ द्वाद॑श
सं प॑द्यन्ते द्वाद॑श मा॒साः सं॒वत्स॒रः सं॒वत्स॒र ए॒व प्रति॑ तिष्ठति
यथा॒ वै पुरु॑षोऽश्वो॒ गौर्जी॑र्यत्ये॒वम॒ग्निरा॑हि॒तो जी॑र्यति सं॒वत्स॒रस्य॑
प॒रस्ता॑दा॒ग्निपा॒वमा॒नीभि॒रुपं॑ तिष्ठते पुन॑र्न॒वमे॒वैनं॑म॒जरं॑ करोत्यथो॑
पुना॒त्येवो॒पं तिष्ठते॒ योगं॑ ए॒वास्यै॒ष उप॑ तिष्ठते (२७)

दमं॑ ए॒वास्यै॒ष उप॑ तिष्ठते या॒ज्ञैवा॒स्यैषो॒पं तिष्ठते॒ यथा॑
पापी॑याञ्छे॒यस॑ आ॒हृत्य॑ नम॒स्यति॑ ता॒दृगे॒व तदा॑यु॒र्दा अ॑ग्रेऽस्यायु॑र्मे
दे॒हीत्या॑हाऽऽयु॒र्दा ह्ये॒ष व॑र्चो॒दा अ॑ग्रेऽसि॒ वर्चो॑ मे दे॒हीत्या॑ह व॑र्चो॒दा
ह्ये॒ष त॑नूपा अ॑ग्रेऽसि॒ तनु॑वं मे पा॒हीत्या॑ह (२८)

त॑नूपा ह्ये॒षोऽग्रे॒ यन्मे॑ त॒नुवा॑ ऊ॒नं त॒न्म आ॑ पृ॒णेत्या॑ह॒ यन्मे॑
प्र॒जायै॑ प॒शूना॑मूनं त॒न्म आ॑ पू॒रये॑ति वावै॒तदा॑ह॒ चि॒त्राव॑सो स्व॒स्ति
ते पा॒रम॑शी॒येत्या॑ह॒ रात्रि॑र्वै चि॒त्राव॑सु॒रव्यु॑ष्ट्यै॒ वा ए॒तस्यै॑ पु॒रा ब्रा॑ह्म॒णा
अ॑भैषु॒र्व्यु॑ष्टिमे॒वाव॑ रुन्ध॒ इन्धा॑नास्त्वा श॒तं (२९)

हि॒मा इ॒त्याह॑ श॒तायुः॑ पुरु॒षः श॒तेन्द्रि॑य॒ आयु॑ष्ये॒वेन्द्रि॑ये प्रति॑

तिष्ठत्येषा वै सूर्मी कर्णकावत्येतया ह स्म वै देवा असुराणां
 शततरुहाः स्तृहन्ति यदेतया समिधमादधाति वज्रमेवैतच्छतघ्नीं
 यजमानो भ्रातृव्याय प्रहरति स्तृत्या अछम्बद्वारं सं त्वमग्ने सूर्यस्य
 वर्चसा गथा इत्याहैतत्त्वमसीदमहं भूयासमिति वावैतदाह त्वमग्ने
 सूर्यवर्चा असीत्याहाऽऽशिषमेवैतामा शास्ते॥ (३०)

मूर्धानं वै तिष्ठत आह शतमहः षोडश च॥ [७]

सं पश्यामि प्रजा अहमित्याह यावन्त एव ग्राम्याः
 पशवस्तानेवाव रुन्धेऽम्भः स्थाम्भो वो भक्षीयेत्याहाम्भो ह्येता
 महः स्थ महो वो भक्षीयेत्याह महो ह्येताः सहः स्थ सहो वो
 भक्षीयेत्याह सहो ह्येता ऊर्जस्थोर्ज वो भक्षीये- (३१)

त्याहोर्जो ह्येता रेवती रमध्वमित्याह पशवो वै रेवतीः
 पशूनेवात्मन् रमयत इहैव स्तेतो माऽपं गातेत्याह ध्रुवा एवैना
 अनपगाः कुरुत इष्टकचिद्वा अन्योऽग्निः पशुचिदन्यः संहितासिं
 विश्वरूपीरिति वथ्समभि मृशत्युपैवैनं धत्ते पशुचितमेनं कुरुते
 प्र (३२)

वा एषोऽस्माल्लोकाच्च्यवते य आहवनीयमुपतिष्ठते
 गार्हपत्यमुप तिष्ठतेऽस्मिन्नेव लोके प्रति तिष्ठत्यथो गार्हपत्यायैव
 नि हुते गायत्रीभिरुप तिष्ठते तेजो वै गायत्री तेज एवात्मन् धत्ते-
 ऽथो यदेतं तृचमन्वाह सन्तत्यै गार्हपत्यं वा अनु द्विपादो वीराः

प्रजायन्ते य एवं विद्वान् द्विपदाभिर्गार्हपत्यमुपतिष्ठत - (३३)

आऽस्य वीरो जायत ऊर्जा वः पश्याम्यूर्जा मां पश्यतेत्याहा-
ऽऽशिषमेवैतामा शास्ते तथ्संवितुर्वरेण्यमित्याह प्रसूत्यै सोमान्
स्वरणमित्याह सोमपीथमेवाव रुन्धे कृणुहि ब्रह्मणस्पत इत्याह
ब्रह्मवर्चसमेवाव रुन्धे कदा च न स्तरीरसीत्याह न स्तरीः रात्रिं
वसति (३४)

य एवं विद्वानग्निमुपतिष्ठते परि त्वाऽग्ने पुरं वयमित्याह
परिधिमेवैतं परि दधात्यस्कन्दायाग्ने गृहपत इत्याह
यथायजुरेवैतच्छ्रुतः हिमा इत्याह शतं त्वां हेमन्तानिन्धिषीयेति
वावैतदाह पुत्रस्य नाम गृह्णात्यन्नादमेवैनं करोति तामाशिषमा शासे
तन्तवे ज्योतिष्मतीमिति ब्रूयाद्यस्य पुत्रोऽजातः स्यात्तैजस्व्येवास्य
ब्रह्मवर्चसी पुत्रो जायते तामाशिषमा शासेऽमुष्मै ज्योतिष्मतीमिति
ब्रूयाद्यस्य पुत्रो जातः स्यात् तेज एवास्मिन् ब्रह्मवर्चसं
दधाति॥ (३५)

ऊर्जं वो भक्षीयेति प्र गार्हपत्यमुपतिष्ठते वसति ज्योतिष्मतीमेकान्नत्रिंशच्च॥ [८]

अग्निहोत्रं जुहोति यदेव किं च यजमानस्य स्वं तस्यैव तद्वेतः
सिञ्चति प्रजनने प्रजननं हि वा अग्निरथौषधीरन्तंगता दहति
तास्ततो भूयसीः प्रजायन्ते यथ्सायं जुहोति रेत एव तथ्सिञ्चति
प्रैव प्रातस्तनैनं जनयति तद्वेतः सिक्तं न त्वष्ट्राऽविकृतं प्रजायते

यावच्छो वै रेतंसः सिक्तस्य (३६)

त्वष्टा रूपाणि विकरोति तावच्छो वै तत्प्रजायत एष वै दैव्यस्त्वष्टा यो यजते बह्वीभिरुपं तिष्ठते रेतंस एव सिक्तस्य बहुशो रूपाणि वि करोति स प्रैव जायते श्वःश्वो भूयान् भवति य एवं विद्वानग्निमुपतिष्ठते ऽहर्देवानामासीद्रात्रिरसुराणां ते ऽसुरा यद्देवानां वित्तं वेद्यमासीत्तेन सह (३७)

रात्रिं प्राविशन् ते देवा हीना अमन्यन्त तैऽपश्यन्नाग्नेयी रात्रिराग्नेयाः पशवं इममेवाग्निं स्तवाम् स नः स्तुतः पशून् पुनर्दास्यतीति तैऽग्निमस्तुवन्त्स एभ्यः स्तुतो रात्रिया अध्यहरभि पशून्निर्जित् ते देवाः पशून् वित्वा कामा अकुर्वत् य एवं विद्वानग्निमुपतिष्ठते पशुमान् भवत्या- (३८)

दित्यो वा अस्माल्लोकादमुं लोकमैत्सोऽमुं लोकं गत्वा पुनरिमं लोकमभ्यध्यायत्स इमं लोकमागत्य मृत्योरविभेन्मृत्युसंयुत इव ह्ययं लोकः सोऽमन्यतेममेवाग्निं स्तवानि स मां स्तुतः सुवर्गं लोकं गमयिष्यतीति सोऽग्निमस्तौत्स एनं स्तुतः सुवर्गं लोकमगमयद्य - (३९)

एवं विद्वानग्निमुपतिष्ठते सुवर्गमेव लोकमेति सर्वमायुरेत्यभि वा एषोऽग्नी आ रोहति य एनावुपतिष्ठते यथा खलु वै श्रेयानभ्यारूढः कामयते तथा करोति नक्तमुपं तिष्ठते न प्रातः

स० हि नक्तं व्रतानि सृज्यन्ते सह श्रेयाश्च पापीयाश्चासाते
ज्योतिर्वा अग्निस्तमो रात्रिर्यन्- (४०)

नक्तमुपतिष्ठते ज्योतिषैव तमस्तरत्युपस्थेयोऽग्नी(३)र्नोप-
स्थेया(३) इत्याहुर्मनुष्यायेन्वै योऽहरहराहृत्याथैनं याचति स इन्वै
तमुपाच्छत्यथ को देवानहरहर्याचिष्यतीति तस्मान्नोपस्थेयोऽथो
खल्वाहुराशिषे वै कं यजमानो यजत इत्येषा खलु वा (४१)

आहिताग्नेराशीर्यदग्निमुपतिष्ठते तस्मादुपस्थेयः प्रजा-
पतिः पशूनसृजत ते सृष्टा अहोरात्रे प्राविशन् ताञ्छन्दो-
भिरन्विच्छन्दोभिरुपतिष्ठते स्वमेव तदन्विच्छति न तत्र
जाम्यंस्तीत्याहुर्योऽहरहरुपतिष्ठत इति यो वा अग्निं प्रत्यङ्मुपतिष्ठते
प्रत्येनमोषति यः पराङ् विष्वङ् प्रजयां पशुभिरेति कवातिर्यङ्मोषं
तिष्ठेत नैनं प्रत्योषति न विष्वङ् प्रजयां पशुभिरेति॥ (४२)

सिक्तस्य सह भवति यो यत्खलु वै पशुभिस्त्रयोदश च॥ [९]

मम नाम प्रथमं जातवेदः पिता माता च दधतुर्यदग्ने॥ तत्त्वं
बिभृहि पुनरा मदैतोस्तवाहं नाम बिभराण्यग्ने॥ मम नाम तव च
जातवेदो वासंसी इव विवसानौ ये चरावः। आयुषे त्वं जीवसे
वयं यथायथं वि परि दधावहे पुनस्ते॥ नमोऽग्नयेऽप्रतिविद्धाय
नमोऽनाधृष्टाय नमः सम्राजे। अषाढो (४३)

अग्निर्बृहद्वया विश्वजिह्वसहन्त्यः श्रेष्ठो गन्धर्वः॥ त्वत्पितारो अग्ने

देवास्त्वामाहुतयस्त्वद्विवाचनाः। सं मामायुषा सं गौपत्येन सुहिते
मा धाः॥ अयमग्निः श्रेष्ठतमोऽयं भगवत्तमोऽयं सहस्रसातमः।
अस्मा अस्तु सुवीर्यम्॥ मनो ज्योतिर्जुषतामाज्यं विच्छिन्नं यज्ञं
समिमं दधातु। या इष्टा उपसो निम्रुचश्च ताः सं दधामि हविषा
घृतेन॥ पर्यस्वतीरोषधयः (४४)

पर्यस्वद्वीरुधां पर्यः। अपां पर्यसो यत्पयस्तेन मामिन्द्र सः
सृज॥ अग्ने व्रतपते व्रतं चरिष्यामि तच्छुकेयं तन्मे राध्यताम्॥
अग्निं होतांरमिह तं हुवे देवान् यज्ञियांनिह यान् हवामहे॥ आ
यन्तु देवाः सुमनस्यमाना वियन्तु देवा हविषो मे अस्य॥ कस्त्वा
युनक्ति स त्वा युनक्तु यानि घर्मे कपालान्युपचिन्वन्ति (४५)

वेधसः। पूष्णस्तान्यपि व्रत इन्द्रवायू विमुञ्चताम्॥ अभिन्नो
घर्मो जीरदानुर्यत आत्तस्तदगन् पुनः। इध्मो वेदिः परिधयश्च सर्वे
यज्ञस्याऽऽयुरनु सं चरन्ति॥ त्रयस्त्रिंशत्तन्तवो ये वितन्त्रिरे य इमं
यज्ञं स्वधया ददन्ते तेषां छिन्नं प्रत्येतदधामि स्वाहा घर्मो देवाः
अप्येतु॥ (४६)

अषाढ ओषधय उपचिन्वन्ति पञ्चचत्वारिंशच्च॥ [१०]

वैश्वानरो न ऊत्याऽऽप्र यातु परावतः। अग्निरुक्थेन वाहसा॥
ऋतावानं वैश्वानरमृतस्य ज्योतिषस्पतिम्। अजस्रं घर्ममीमहे॥
वैश्वानरस्य दसनाभ्यो बृहदरिणादेकः स्वपस्यया कविः। उभा
पितरा महयन्नजायताग्निर्द्यावापृथिवी भूरिरेतसा॥ पृष्ठो दिवि पृष्ठो

अ॒ग्निः पृ॒थि॒व्यां पृ॒ष्ठो वि॒श्वा ओष॑धी॒रा वि॒वेश। वै॒श्वा॒न॒रः स॒ह॑सा
पृ॒ष्ठो अ॒ग्निः स नो॒ दिवा॒ स (४७)

रि॒षः पा॑तु न॒क्तम्॥ जा॒तो यद॑ग्रे भुव॑ना व्य॒ख्यः प॒शुं न गो॑पा
इ॒र्यः परि॑ज्मा। वै॒श्वा॒न॒र ब्र॒ह्म॑णे वि॒न्द गा॑तुं यू॒यं पा॑त स्व॒स्तिभिः सदा॑
नः॥ त्वम॑ग्रे शो॒चिषा॑ शोशु॑चान् आ रोद॑सी अपृ॒णा जा॑यमानः। त्वं
दे॒वाः अ॒भि॒श॑स्तेरमु॒ञ्चो वै॒श्वा॒न॒र जा॑तवेदो महि॒त्वा॥ अ॒स्माक॑मग्रे
म॒घव॑न्त्सु धा॒र॒या॒नामि॑ क्ष॒त्रम॒जर॑ सु॒वीर्य॑म्। व॒यं ज॑येम श॒तिन॑
सह॒स्रिणं॑ वै॒श्वा॒न॒र (४८)

वा॒ज॑मग्रे तवो॒तिभिः॥ वै॒श्वा॒न॒रस्य॑ सु॒म॒तौ स्या॑म॒ राजा॒ हि॒कं
भुव॑नानामभि॒श्रीः। इ॒तो जा॒तो वि॒श्वमि॑दं वि च॑ष्टे वै॒श्वा॒न॒रो य॑तते
सूर्ये॑ण॥ अ॒व ते॒ हे॒डो व॑रुण॒ नमो॑भि॒रव॑ य॒ज्ञेभि॑रीमहे ह॒विर्भिः॑।
क्ष॒य॑न्न॒स्मभ्य॑मसुर प्र॒चेतो॑ राज॒न्नेना॑सि शि॒श्रथः॑ कृ॒तानि॑॥
उ॒दु॒त्त॒मं व॑रुण॒ पाश॑म॒स्मद॑वा॒ध॒मं वि म॑ध्य॒मः श्र॑थाय। अथा॑
व॒यमा॑दित्य (४९)

ब्र॒ते त॒वा॒ना॒ग॒सो अ॑दि॒तये॑ स्याम॥ द॒धि॒क्रा॒व्णो अ॑का॒रिषं॑
जि॒ष्णो॒रश्व॑स्य वा॒जिनः॑॥ सु॒र॒भि नो॒ मुखा॑ क॒रत् प्र ण॒ आयू॑षि
ता॒रिष॑त्॥ आ द॑धि॒क्राः श॑व॒सा प॑ञ्च कृ॒ष्टीः सूर्य॑ इ॒व ज्योति॑षा॒
ऽप॑स्त॒तान। स॒ह॒स्र॒साः श॑त॒सा वा॒ज्य॒र्वा पृ॑णक्तु म॒ध्वा स॑मि॒मा
व॒चासि॑॥ अ॒ग्नि॒र्मूर्धा॑ भुवः। मरु॑तो यद्ध॒ वो दि॒वः सु॑म्रा॒यन्तो॑
ह॒वा॒महे। आ तू न॒ (५०)

उप॑ गन्त॒न॥ या वः॑ शर्म॑ श॒शमा॒नाय॑ सन्ति॑ त्रि॒धातू॑नि
 दा॒शुषे॑ यच्छ॒ताधि॑। अ॒स्मभ्यं॑ ता॒नि म॑रु॒तो वि॑ यन्त॒ र॒यिं नो॑
 धत्त॑ वृष॒णः सु॒वीर॑म्॥ अ॒दि॒तिर्न॑ उरु॒ष्यत्व॑दि॒तिः शर्म॑ यच्छ॒तु।
 अ॒दि॒तिः पा॒त्व॑ ह॒सः॥ म॒हीमू॒ षु मा॒तर॑ सु॒व्रता॑ना॒मृत॑स्य॒
 पत्नी॑मव॑से हुवे॒म। तु॒वि॒क्ष॒त्राम॒जर॑न्तीमु॒रूची॑ सु॒शर्माण॑मदि॒तिः
 सु॒प्रणी॑तिम्॥ सु॒त्रामा॑णं पृथि॒वीं द्या॑म॒नेह॑स॒ सु॒शर्माण॑मदि॒तिः
 सु॒प्रणी॑तिम्। दै॒वीं ना॒वः स्व॑रि॒त्राम॑ना॒गस॑म॒स्रव॑न्ती॒मा रु॑हे॒मा
 स्व॒स्तये॑॥ इ॒मा सु॑ ना॒वमा॑रु॒हः श॒तारि॑त्रा॒ श॒त॒स्फ्या॑म्।
 अ॒च्छि॑द्रां पा॒रयि॑ष्णुम्॥ (५१)

दिवा॒ स सं॑हृ॒न्निणं॑ वै॒श्वान॑राऽऽदि॒त्य तू नो॑ऽने॒हस॑ सु॒शर्माण॑मेका॒न्नवि॑श॒तिश्च॑॥ [११]

This PDF was downloaded from <http://stotrasamhita.github.io>.

GitHub: <http://stotrasamhita.github.io> | <http://github.com/stotrasamhita>

Credits: <http://stotrasamhita.github.io/about/>